

**Drago Roksandić**

**Šime PILIĆ,  
„OKO KRKE – SOCIOLOŠKE STUDIJE I RASPRAVE“  
Književni krug, Split 2016.**

Opus profesora Šime Pilića kreće se „oko Krke“ od najranijih njegovih spisateljskih dana. Utemeljen je poetski. Koliko znam, najstarija je njegova knjiga pjesnička zbirka *Vrelo života*, objavljena 1974. godine kao koautorsko djelo „drniškoga pjesničkog kruga“! Danas mi se čini da je naslov ove zbirke – koliko god sam ga tada kada je objavljena bio isključivo pjesnički doživljavao – izvirao iz trajne fascinacije ovom rijekom i njezinim pritokama, kao „vrela života“, u oskudnom kraškom krajoliku u kojem je život najčešće opstanak na rubu ljudski izdrživog. Otuda se i njegovi recentni sociološki radovi u usporedbi s ranima pjesničkim mogu prepoznati i kao varijacije na zavičajne teme.

Međutim, autor u zbirci studija *Oko Krke* nije pjesnik koji se trudi biti sociolog ili sociolog koji se vraća svojim pjesničkim umijećima. Koliko god u njega *head and heart* (Th. Jefferson) bili lice i naličje svakoga njegovog zavičajnog stvaralačkog angažmana, ove sociološke studije primjer su znanstveno utemeljenog i dosljedno analitičkog odnosa prema svakoj od brojnih elaboriranih tema. S druge strane, izbor tema, koliko god problemski i kronološki bio širokog raspona, reflektira dubinsku autorovu potrebu da se o kraju „*oko Krke*“ misli (re)kreativno u dvostrukom značenju, prvo, znanstveno, tj. imajući na umu da je svaka kritički utemeljena misao u društvenim znanostima (re)kreativna i, drugo, prakseološki, tj. imajući na umu da je svaki čovjekov osmišljen odnos prema baštini neizbježno intencionalan, a time i okrenut prema budućnosti, dakle, iznova (re)kreativan.

Iako su ga profesionalne znanstvene obveze usmjeravale u različitim pravcima, prema različitim poslovima, autor nikada – a to mi je poznato – nije prestajao tragati za uvijek novim spoznajama o zavičajnim predjelima „*oko Krke*“ i to neovisno o tome koje razdoblje njezine baštine bilo u pitanju. Saživljen s krajolicima Pokrčja, isto tako kao i s ljudima tog kraja, naizmjenično se suočavao s mnoštvom pitanja na koja je tražio odgovore prije svega kao humanistički motivirani znanstvenik. Pritom je njegova kultura mišljenja bila (i ostala) izrazito akribijska. Čitao je radove u vrlo širokim disciplinarnim rasponima te, kronološki, literaturu vrlo različita podrijetla, nastalu od kasnoga srednjeg

vijeka do suvremenog doba. Usudio bih se reći, nasuprot podnaslovu, da bez takve – polihistorijske akribije – povezane s osobnim poznavanjem predjela i ljudi, njegovih suvremenika, ova knjiga ne bi bila takva kakva jeste. Svaka je njegova ovdje uvrštena sociološka studija nastajala kao djelo na granici društvenih i kulturnih studija, a da se time nije iznevjeravao niti temeljni sociološki pristup, a niti ignorirala potreba da ta studija bude i varijacija na zadanu temu u inspiraciji *conditio humana*. To, pored ostalog, znači da pišući nije zadovoljavao samo svoje unutrašnje potrebe nego je očito nastojao da ljude „oko Krke“, ali i sve druge koji bi mogli čitati njegovu knjigu, učini svjesnijima baštine Pokrčja, njezinih mogućih značenja i potencijala u civilizacijskom smislu, a da se pritom ne izgubi mjera ljudski prepoznatljivog, okrenutog i prema prošlosti i prema budućnosti. Posljednje je naročito važno jer autora kraj „oko Krke“ danas – kada se čini da su mu razvojne mogućnosti otvorene više nego ikada ranije – obvezuje da ukaže na raspoložive pristupe otvorenim problemima te da i sam bude intelektualni akter „budućnosti koja je već počela“.

Inovativnost njegova pristupa – uočljiva na različite načine u većini objavljenih priloga u knjizi – čini mi se najvećom u ekološkim i ekohistorijskim dimenzijama njegovih radova. Pokrčje nije za njega zadat krajolik. Ono je u stalnoj promjeni, bilo da ga se shvaća kao okoliš, bilo da ga se antropizira. Pritom je autorova problemska okosnica, u takvu promjenljivom socijalnom ekohistorijskom kontekstu, kronološki limitirana cca. godinom 1500. i otvorena prema suvremenom svijetu. Držim da su ti prilozi posebno važni jer autora posebno zanima kako se mijenjaju socijalne ekohistorijske realnosti, ali, ništa manje, i njihove percepcije te što to sve faktično znači implicira. Budući da ekologija i ekohistorija uključuju i fenomene prirodnog i kulturnog krajolika, autora posebno zanima kako konceptom baštine supstituirati binarnu podjelu ekosistema i detektirati njegove revitalizacijske potencijale. Varijacije na te teme su među najsugestivnijima u ovoj inače misaonoj i stilski pomno dotjeranoj knjizi.

Takvim pristupom moguće je bilo kritički razmišljati na (samo)zadane teme neovisno o tome jesu li izvori Juraj Baraković i Petar Zoranić, Evlija Čelebija ili Alberto Fortis te, u posebnim studijama, fra Andrija Kačić Miošić i Vladan Desnica. Autorovo umijeće znanstvene refleksije nad književnim predlošcima kao izvorima za ekohistoriju Pokrčja i (re)konstrukciju njezinih sociokulturnih krajolika iznimno je među sociolozima u Hrvatskoj. Rad „Poznavanje prirodne i kulturne baštine porječja Krke: rezultati empirijskih istraživanja u osnovnim školama“, nastao u koautorstvu s Branimirom Mendešom, koji otvara problem stubokom promijenjenog odnosa spram zavičajne baštine nego što su ga mogle imati generacije s kojima je u istoj dobi sazrijevao i sam autor, otvara problem tko će uopće i kako sve u budućnosti moći pisati na teme „oko Krke“ u vremenima

kada će i poimanje zavičajnosti imati drugačije značenje i drugačiji smisao nego što ga ima u modernoj hrvatskoj kulturi.

Tematski je knjiga vrlo složeno strukturirana jer je nastala iz niza istraživanja koja su tek jednim dijelom međusobno proistekla jedna iz drugih. Integrira ih prije svega pristup, a integriraju je i koncepti, misaone alatke. U tom je smislu ova knjiga mnogo korisnija nego što bi se po njezinu naslovu *Oko Krke* možda moglo pomisliti.